

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Az észlelt infláció és a tényleges infláció közötti különbség okai

(2009/C 27/27)

2008. január 17-én az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság Működési Szabályzata 29. cikkének (2) bekezdésével összhangban úgy határozott, hogy saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki a következő tárgyban:

Az észlelt infláció és a tényleges infláció közötti különbség okai.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Gazdasági és Monetáris Unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció véleményét 2008. június 3-án elfogadta. (Előadó: Olivier DERRUINE.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2008. július 9–10-én tartott, 446. plenáris ülésén (a július 9-i ülésnapon) 125 szavazattal, 2 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Ajánlások

1.1 Az EGSZB korábbi ajánlásaiban már felvetette, hogy „a bérekhez (illetve jövedelmekhez) kapcsolódó statisztikákat legalább ötödrészekre lebontva kellene vizsgálni, hogy jobban felmérhessük a bérpolitikák hatását az árak stabilitására” ⁽¹⁾. A 4.3.3 pontban kimutatjuk, milyen különbségek mutatkoznak a fogyasztási profilokban a jövedelmek szintje szerint. Ehhez adódik hozzá az a tény, hogy a fogyasztási határhajlandóság is változik, ezért fontos, hogy tudjuk azonosítani, mely bérelemelésből melyik jövedelmi kategóriának származik előnye (%-ban). Enélkül a monetáris politika nem megfelelő módon reagál a bér- és jövedelememelkedésekre.

1.1.1 Mindemellett a Belga Nemzeti Bank által elvégzett vizsgálatok ⁽²⁾ mintájára helyénvaló volna, ha az Európai Bizottság és/vagy az Európai Központi Bank legalább évente egyszer közzétenné a háztartások vásárlóerejére tett inflációs határról szóló – jövedelemszintek szerinti felbontásban közölt – elemzését.

1.1.2 Az európai szigeteket illetően szükség van arra, hogy mindegyikük rendelkezzen helyi szintű statisztikai szolgálattal, valamint árindekszel annak érdekében, hogy objektíven lehessen mérni a sziget státusukból adódó járulékos költségeket. Statisztikai szolgálataik között közös módszereket kellene kidolgozni ennek megvalósítása érdekében.

1.2 Hasonlóképpen a tagállamokat és az Eurostatot fel kellene szólítani arra, hogy jobban használják ki az árakról általuk készített méréseket, részletes mutatókat produkálva, amelyek az árak alakulását az elosztási hálózatok kategóriája és a termékek minősége szerinti lebontásban közlik (alsó, közép- és felső kategóriás termékek). Joggal tarthatunk attól ugyanis, hogy az „alsó kategóriás” – főként élelmiszer – termékek árai még jelentősebb emelkedést mutattak. Ezen túlmenően az inflációs mutatók kiszámítását végző intézmények által az árakra vonatkozóan összegyűjtött adatok nemzetközi összehasonlítása hozzájárulhatna a 1.4. pontban felvetett kérdések megválaszolásához. Az EGSZB azt is felveti, hogy nem lenne helyes az idős emberek számára kialakított árindekre támaszkodni.

1.3 Az EGSZB kíváncsának tartaná, hogy az Eurostat égisze alatt megkezdődött, és a lakhatási költségek inflációs mérésekbe való belekalkulálására alkalmas egzakt számítási módszerek kidolgozására irányuló munka mihamarabb eredményre vezessen, és az eredményt megfelelő, az érintett szociális és gazdasági partnereknek benyújtandó intézkedési javaslatok kísérjék. Az EGSZB általánosságban véve azt kéri, hogy vonják be a harmonizált fogyasztói árindeks (HICP) módszertani felülvizsgálataiba, amelyeket az Eurostat folytat le.

1.4 Az Európai Bizottságnak tanulmányoznia kellene a fogyasztói, termelési és import árak egyidejű alakulását, meglepőnek tűnik ugyanis, hogy egyes reprezentáns elemek importárai erőteljesen csökkentek, de ebből a végső fogyasztó mit sem érzett meg. Elfogadhatatlan volna, hogy a fogyasztók engedjék túlterhelni magukat pusztán azért, mert egyes alapvető információkról nincsen tudomásuk. Mindez nem üthet vissza az egységes valutára, amely ez esetben olyan hitelrontás áldozata volna, melyhez semmi köze nincsen.

⁽¹⁾ Lásd az EGSZB véleményét: „A pénzügyi piacok alakulásának gazdasági és társadalmi következményei”, HL C 10., 2008.1.15., 96. o., 1.14. pont.

⁽²⁾ Belga Nemzeti Bank: „L'évolution de l'inflation en Belgique: une analyse de la Banque nationale de Belgique réalisée à la demande du gouvernement fédéral” [Az infláció alakulása Belgiumban – A Belga Nemzeti Bank elemzése a szövetségi kormány kérésére], *Revue économique*, 2008, 17. o.

1.5 Az EGSZB tudatában van annak, hogy milyen nehézségek árán gyűjti össze az Eurostat az adatokat, ennek ellenére felteszi a kérdést, nem volna-e lehetséges gyorsabban közzétenni a magánháztartások fogyasztási ráfordításaira vonatkozó adatokat. A jelenlegi határidő nagyjából három év (tehát a 2005-ös adatokat csak 2008-ban tették közzé!!!). Egyes adatok (nevezetesen a jövedelmek eloszlásának adatai) esetében a legutóbbi frissítés 2001-re nyúlik vissza. Felmerül a kérdés, hogy vajon a társadalmi folyamatok ismeretében nem kellene-e felgyorsítani a vizsgálatok elvégzésének ütemét (hatévente egy felmérés).

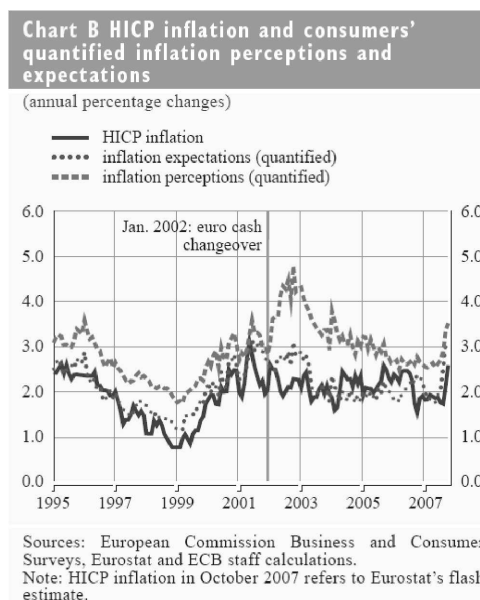
1.6 Végezetül az EGSZB azt javasolja, hogy támogatni kell mindazokat a közintézményeket és nem kormányzati szervezeteket, amelyek hozzájárulnak a fogyasztók felvilágosításához, és segítik az utóbbiakat eligazodni a kínálatban, ami a marketing technikák és a kapcsolt ajánlatok miatt egyre nehezebbé válik.

2. Bevezetés

2.1 Elindítása óta (a paritások meghatározása 1999-ben, a fém pénzek és bankjegyek forgalomba helyezése 2002-ben történt az EMU első országaiban) az egységes valutát számtalan kritika érte: míg eleinte az euró a nagy nemzetközi valutákhoz viszonyított leértékelését szkeptikus bírálatok érték, az elmúlt három évben tapasztalt árfolyam-emelkedés az európai vállalkozások nemzetközi versenyképességével kapcsolatos félelmeket ébresztett. Egyébiránt bizonyos kormányok erősítették ezt az érzést saját gazdaságpolitikai tévedéseik elkenőzése érdekében. Egyesek – igaz, elenyésző kisebbség – az egységes valutára mutogattak, mondván hogy ez az oka – legalábbis részben – az euróövezet országai közötti valódi konvergencia hiányának, és emiatt országuk kilépését szorgalmazták az euróövezetből.

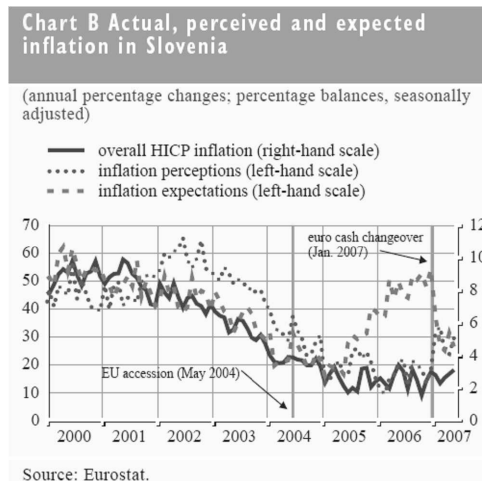
2.2 A HICP-re vonatkozó statisztikák szerint az infláció jelentősen visszaesett a EMU kialakításának harmadik szakaszában, és azóta is történelmileg alacsony szinten maradt, valószínűleg azért, mert az árak könnyebb összehasonlíthatósága élénkítette a versenyt és korlátozta az ár növekedést. Ennek ellenére az európaiak nagy többsége úgy véli, hogy az országuk gazdasága előtt álló problémákért az euró felelős, és véleményük szerint az euró bevezetése vásárlóerejüket csökkentő inflációs nyomáshoz vezetett. Egyesek egyébként szívesen látnák a kettős ármegjelöléshez való visszatérést, ami súlyos visszalépést jelentene az európai integráció hívei számára. Mindez bizalmatlanságot ébreszt az euró iránt, még a Gazdasági és Monetáris Unió határain túl is. 2002 szeptemberében az európaiak 59 %-a még „általánosságban előnyösnek” ítélte meg az egységes valutát, míg a szkeptikusok 29 %-ot képviseltek (Euróbarométer felmérés, 2006). Négy évvel később az elmúlt 20 év egyik legnagyobb európai politikai projektje által ébresztett lelkesedés már igencsak lecsillapodott: a polgárok 81,4 %-a úgy vélte, hogy az euró áremelkedést eredményezett.

2.3 Az euró bevezetéséig a fogyasztók által észlelt infláció alakulása általánosságban megfelelt a HICP-nek. 2002 óta ez megváltozott: a különbség 2003-ban volt a legjelentősebb, azóta részben csökkent. 2006-tól a különbség ismét elmélyült. 2004 vége óta az észlelt infláció stabilizálódott egy, a 2001-ben mértnél magasabb szint körül.

2.4 Az EU-hoz 2004-ben csatlakozott országok többségében a tényleges infláció a csatlakozás pillanatában – sőt, már 2003 óta – nőtt, a közvetett adóemelések és a hatósági árak – különösen a mezőgazdasági árak emelkedése miatt. A későbbiekben egyes országokban az infláció visszaesett. Az észlelt infláció azonban tovább emelkedett. A Cseh Köztársaság az egyetlen ország, ahol a 2008. eleji adatok szerint az észlelt infláció alacsonyabb a valós inflációnál.

2.5 Ha Szlovénia esetét tekintjük, amely elsőként állt át a közös valutára, szintén azt tapasztalhatjuk, hogy az észlelt infláció 2007-ben, az euró bevezetésekor ugrásszerűen megnőtt, és hogy ezt az ugrást előzetes áremelések „készítették elő” a fenti eseményt megelőző két év folyamán.

2.6 Az euró egészségével kapcsolatos fenti kételyek ellentétesek az országok – az Európán kívüli országokat is beleértve – értékelésével: a Nemzetközi Valutaalap szerint az euró részesedése a valutatartalékokban az 1999-ben tapasztalt 18 %-ról 2004-re mintegy 25 %-ra emelkedett. Ez a siker még látványosabb a felemelkedő országokban. Ezenkívül jól mutatja a népszerűséget az a tény is, hogy a világ összes pénzváltási tranzakciójának 37 %-a, és az import/export ügyletek 41 % és 63 % közötti része euróban történik.

2.7 A javasolt saját kezdeményezésű vélemény szeretné világosabban elmagyarázni, hogyan alakult az infláció, és hogy mik az okai a közvélemény által észlelt és a tényleges inflációs szint közötti tartós eltérésnek, és szükség szerint ajánlásokat fogalmazzon meg.

3. Az árak alakulása az euróövezetben és a három nem csatlakozott országban

3.1 Sok európai számára az euró áremelkedések okozójaként jelenik meg. Ha ez volna a valós helyzet, az infláció más profilt mutatna aszerint, hogy az euróövezet országait vagy a többi országot vizsgáljuk. Márpedig az euróövezet helyzete hasonlóképpen alakult, mint azon három országé (Dánia, Egyesült Királyság, Svédország), amelyek akkoriban nem vezették be az egységes valutát.

3.1.1 A korrelációs mátrix jelzi az ármozgások hasonlóságának mértékét egyrészt az euróövezet és a három említett ország között, másrészt az egyes országok között. Az egyes cellákban található számok 0 (nincs korreláció) és 1 (tökéletes korreláció) között váltakozik.

Korrelációs mátrix, 2000-2002

	Euróövezet	Dánia	Svédország	Egyesült Királyság
Euróövezet	1,00	0,52	0,67	0,67
Dánia		1,00	0,35	0,47
Svédország			1,00	0,47
Egyesült Királyság				1,00

Korrelációs mátrix, 2002-2004

	Euróövezet	Dánia	Svédország	Egyesült Királyság
Euróövezet	1,00	0,29	0,78	0,80
Dánia		1,00	0,34	0,40
Svédország			1,00	0,75
Egyesült Királyság				1,00

Forrás: Eurostat; saját számítások

3.1.2 Az euróövezet és az Egyesült Királyság, illetve Svédország inflációs mutatói közötti korreláció az euró bevezetését követően konszolidálódott. Éppen az ellenkező figyelhető meg Dánia esetében. Ugyanakkor megfigyelhető, hogy a dán és angol árak közötti korreláció tompul, és a svéd árakkal való korreláció stabil, de gyengébb szinten marad.

3.1.3 Meglepetéssel konstatálhatjuk azt is, hogy Dánia és az Egyesült Királyság közötti korreláció kivételével az euróövezetből kimaradt három ország erősebb korrelációt mutat az euróövezettel, mint egymással!

3.2 Ez azt mutatja, hogy az árak mozgása az euróövezeten belül nem tulajdonítható az eurónak, mivel hasonlóképpen alakult azokban az országokban, amelyek nem vezették be az egységes valutát.

3.3 Az alábbi táblázat a termékeknek és szolgáltatásoknak az HICP számításában figyelembe vett 12 fő kategóriáját (a háztartások egyéni fogyasztása) szemlélteti, bemutatva kölcsönös súlyozásukat, valamint az áremelkedés gyorsulásának ritmusát az euró bevezetését megelőző/követő két évben. Meg kell állapítani, hogy ezen a szinten csak három kategória mutat nyilvánvaló árgyorsulást (alkoholos italok és dohánytermékek, melyek esetében az áremelkedés a magasabb jövedéki adókkal magyarázható; egészségügy és közlekedés). Ez nem zárja ki, hogy alsóbb szinteken gyorsulást jegyeztek fel (pl. a lakbérek esetében, ahol az árak a 2000 és 2002 közötti +1,5 %-os emelkedés után 2002 és 2004 között 2 %-kal nőttek).

Euróövezet	2000-2002	2002-2004	Az árak gyorsulása	Súlyozási átlag 2000-2004
cp00 Globális HICP	2,31	1,99		
cp01 Élelmiszer termékek és alkoholmentes italok	4,47	1,50	×	157,91
cp02 Alkoholtartalmú italok, dohánytermékek és narkotikumok	3,11	5,42	✓	39,71
cp03 Ruházati cikkek és lábbelik	0,64	-0,09	×	75,87
cp04 Lakhatás, víz, villamos energia és egyéb üzemanyagok	2,81	2,19	×	154,96
cp05 Bútorok, háztartási berendezések és mindennapi háztartási kellékek	1,68	1,12	×	79,84
Cp06 Egészségügy	1,59	4,93	✓	36,04
Cp07 Közlekedés	1,49	2,51	✓	153,67
Cp08 Kommunikáció	-5,07	-0,73	✓	28,23
Cp09 Szabadidő és kultúra	1,22	0,10	×	98,10

Euróövezet	2000-2002	2002-2004	Az árak gyorsulása	Súlyozási átlag 2000-2004
Cp10 Oktatás	3,46	3,49	✓	9,21
cp11 Szállodák, kávéházak és éttermek	3,69	3,23	✗	91,25
cp12 Egyéb termékek és szolgáltatások	2,86	2,53	✗	75,25

Forrás: Eurostat; saját számítások

4. Az észlelt és tényleges infláció közötti különbségek okai

4.1 Társadalmi-gazdasági magyarázatok

4.1.1 Az euró bevezetése egybeesett a szeptember 11-i eseményeket követő hónapokkal, amelyeket az általános bizonytalanság jellemzett, beleértve a gazdasági helyzetet is. A helyzetet súlyosbította a konjunktúra romlása, miután a szóban forgó időszak erőteljes kontrasztot mutat 1999-cel és 2000-rel, amelyek egy kivételes növekedési időszaknak feleltek meg.

4.1.2 Az észlelt és valós infláció közötti tartós eltérés magyarázata több tényező kombinációjából tevődik össze: a HICP kalkulációjába bevont különböző termékek és szolgáltatások vásárlásának gyakorisága; ezen termékek árának kölcsönös alakulása; a fogyasztók szemében való jelentőségük egyaránt közrejátszott benne.

4.1.2.1 A következő táblázat megkísérel objektív képet adni e tényezőkről, az HICP összes index-elemét öt „családba” csoportosítva: a rendszeresen (legalább havonta 1 alkalommal) vásárolt és a kevésbé rendszeresen vásárolt termékek és szolgáltatások csoportjába, valamint azon termékekébe, amelyek vásárlásának gyakorisága az egyéneknek és a körülményeknek megfelelően változhat. Az első két kategórián belül további megkülönböztetést alkalmaz aszerint, hogy az adott termék, illetve szolgáltatás erőteljes nemzet(köz)i verseny tárgya-e.

4.1.2.2 Világosan kitűnik, hogy általánosságban a csekély versenynek kitett elemek ára sokkal gyorsabban emelkedett, mint az átlagos infláció a 2000–2007 közötti években (+2,12 %). A táblázat azt is megerősíti, hogy a kevésbé gyakran vásárolt és erős versenynek kitett termékek árai erőteljesen hozzájárultak az infláció enyhítéséhez (+0,37 %), annál is inkább, mivel ezek jelentős súllyal esnek latban az infláció tekintetében (27 %-os súllyal, közvetlenül a „rendszeres vásárlás/csekély verseny” kategória után, amelynek a részesedése 34 %).

Index-elem kategória	A verseny intenzitása	Éves növekedés (%) 2000–2007	Hozzájárulás a HICP mutatóhoz	Súly az HICP-n belül
Rendszeres vásárlás	gyenge	2,34	0,92	339,4
	erős	2,00	0,06	28,8
Nem rendszeres vásárlás	gyenge	2,91	0,51	204,7
	erős	0,37	0,26	269,1
Változó	-	2,38	0,37	157,88
HICP		2,12	2,12	1000,0

Forrás: Eurostat; saját számítások

4.1.2.3 A nem rendszeresen vásárolt, erős versenynek kitett termékek fenti szerepe a nemzetközi kereskedelem tendenciáit és ennek strukturális változásait tükrözi. 1995-ben az euróövezeten kívüli iparcikkek importjának kétharmada magas költségű országokból származott. 2005-ben ezek részesedése 50 %-ra visszaesett. E visszaesés tényezői az Egyesült Királyság, Japán és az Egyesült Államok, míg a felemelkedő országok részesedése, illetve kisebb részben az új tagállamoké is növekedett. Az átváltási árfolyamok alakulása is élénkíthette/fékezhetette az euróövezet kereskedelmi partnereivel folytatott kereskedelmi kapcsolatokat.

Az egyes ország(csoport)ok részesedése az euróövezet importjában

	Magas költségek	Ebből:			Alacsony költségek	Ebből:	
		Egyesült Államok	Japán	Egyesült Királyság		Kína	Új EU-tagállamok
1995	65,7	16,1	10,7	20,3	34,3	5	8
1997	65,2	17,7	9,6	21,2	34,8	5,8	8,4
1999	64,1	18,4	9,8	19,6	35,9	6,3	9,8
2001	60,2	18,1	8,5	18,6	39,8	7,9	11,6
2003	55,1	15,1	7,8	16,6	44,9	11	14
2005	50,7	13,9	6,7	15	49,3	14,8	13,1
Változás: 1995–2005	-15,0	-2,2	-4,0	-5,3	15,0	9,8	5,1

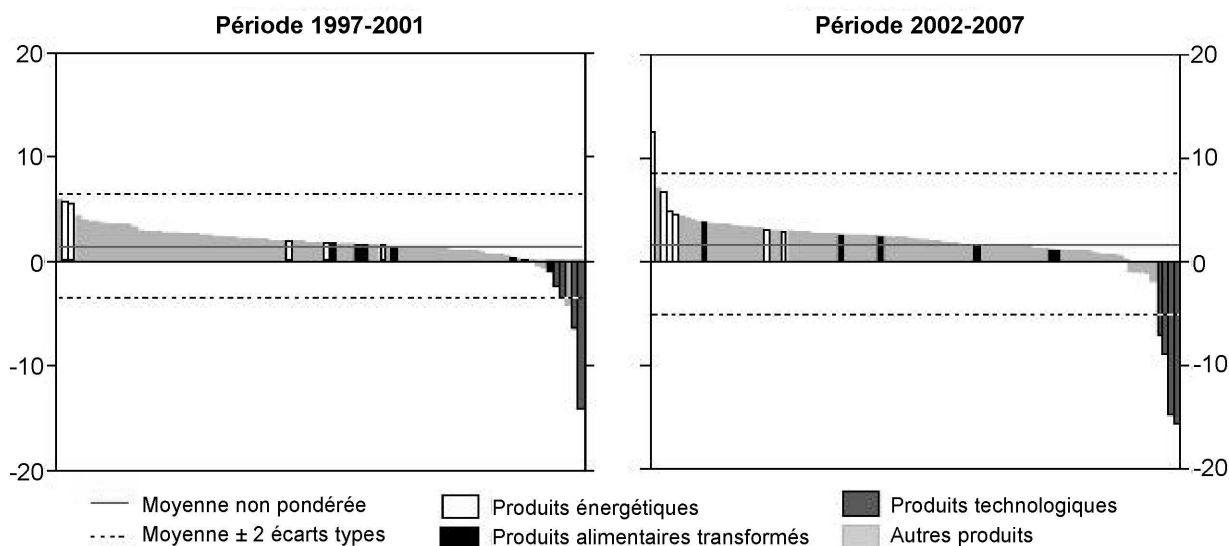
Európai Központi Bank, Havi hírlevél, 2006. augusztus

4.1.3 2002 óta az árak ingadozása az adatok tanúsága szerint sokkal jelentősebb, mint az euró fizetőeszköz bevezetését megelőző években.

Dispersion de l'évolution des prix relatifs

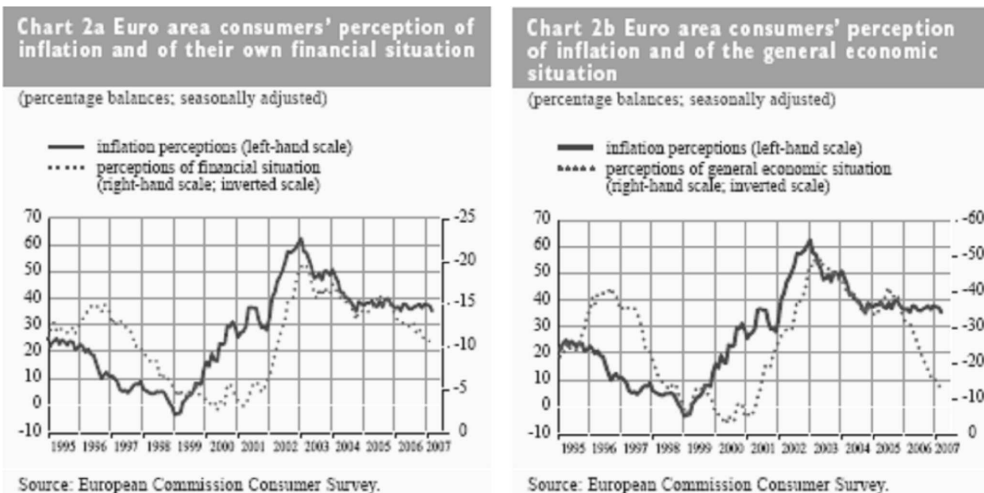
(pourcentages de variation annuelle)

ZONE EURO

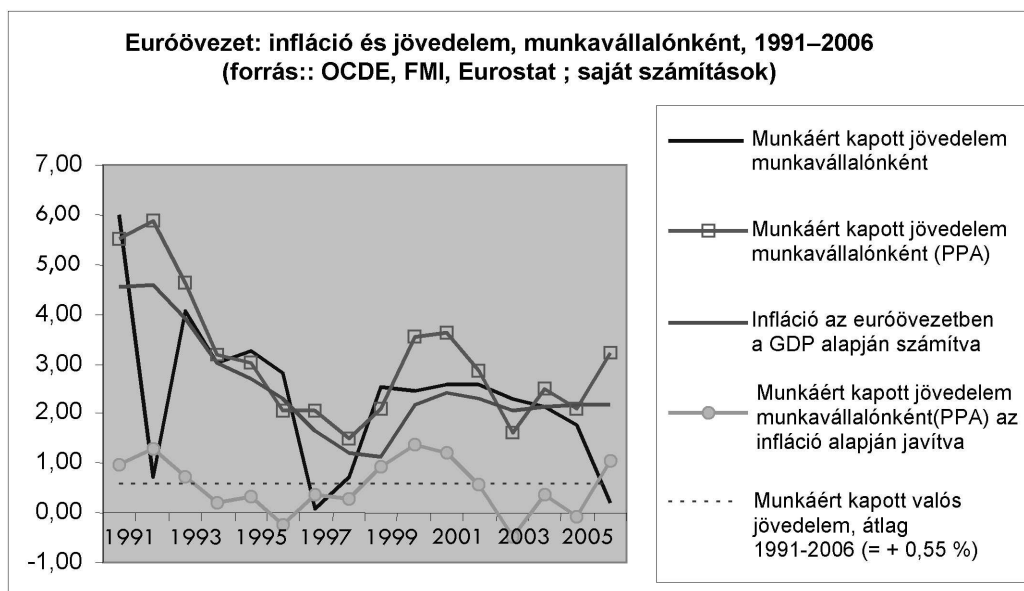

Sources: Commission européenne, Banque Nationale de Belgique, février 2008

4.1.4 A háztartások jövedelmeinek szintje ugyancsak magyarázhatja az árak alakulásának észlelését. Továbbá a népesség inflációérzetét befolyásolhatja az is, hogy nő az egyedül élő személyek száma, akiknek meg kell elégedniük egyetlen bérről/jövedelemmel minden szükségletük ellátásához. A helyzet különösen nehéz a gyermekeket nevelő háztartások, az alacsony jövedelműek, az alacsony képzettségű személyek, valamint a bérek és a foglalkoztatás terén még mindig hátrányosan megkülönböztetett nők, továbbá a rugalmas munkaszervezéssel bíró személyek esetében.

Forrás: „Mért és észlelt infláció az euróövezeten belül”, Európai Központi Bank, Havi hírlevél, 2007/05., 63-72. o.

4.1.5 Meg kell jegyezni, hogy a HICP-t alkotó termékek és szolgáltatások jellemzői egyik évről a másikra megváltozhatnak, tulajdonságaik javulását tükrözve anélkül, hogy az áruk megváltozott volna. De mivel a mutató nem veszi számításba a hasonló módosulásokat, ez a mutatókban árcsökkenésként jelenik meg (és mindeközben nem zárja ki azt sem, hogy a termék/szolgáltatás korábbi formájában már ne álljon rendelkezésre a piacon a fogyasztók számára. Ebben az esetben az árcsökkenés csak „papíron” létezik, és a valóságban nem felel meg semminek). Az EKB szerint „a jelentősen és gyakran javuló minőségű termékekre fordított kiadások súlya a globális HICP-n belül 8-9 %-ra becsülhető” (gépjármű, számítógép, mobiltelefonok stb.).

4.1.6 Meg kell említeni egyes kereskedők és vállalkozások gyakorlatait, amelyek az euróra mint fizetőeszközzé váló átállás időpontjában visszaélészerűen felfelé kerekítették az árakat (labbérek), bár egyes költségek igazolhatók az átcímkezéshez kapcsolódó műveletekkel stb. vagy azzal, hogy egyes áremelkedéseket nem hárítottak közvetlenül a fogyasztókra, és mivel „két legyet akartak ütni egy csapásra”, az euróra való átállásig elhalasztották azokat. Az Eurostat szerint az euró fizetőeszköz bevezetésének hozzájárulása 2002-ben 0,12 és 0,29 százalékpont között volt az euróövezet globális HICP-jéhez.

4.1.7 Végezetül egyes konkrét – az egységes valutával semmilyen kapcsolatban nem álló – események egybeestek az euróra mint fizetőeszközzre való átállással, és hozzájárulhattak az észlelt inflációhoz. Ilyen a kőolaj jelentős drágulása (+35 % 2001 decembere illetve 2002 áprilisa között), valamint az Európában tomboló kemény téli fagyok miatti rossz termékek, amelyek az euróövezeten kívüli gazdaságokat is megviselték.

4.2 Pszichológiai jellegű magyarázatok

4.2.1 A fogyasztók érzékenyebbek lehetnek az árak emelkedésére, mint az árak csökkenésére, függetlenül attól, milyen termékről van szó, és ezt az érzést csak felerősíthette az egységes valutára való átállás okozta ugrás az ismeretlenbe, az euróra való átállást követően az egyes termékeken megjelenített több különböző ár keltette bizalmatlanság, valamint a valóban emelkedő árú termékekhez és szolgáltatásokhoz (lakbér, élelmiszerek, benzin) kapcsolódó kiadások mértéke.

4.2.2 Mivel a tulajdonos lakók lakhatási költségei jelenleg nem részei a HICP kosárnak, az ingatlanárak erőteljes növekedése egyes országokban szintén magyarázatként szolgálhat az észlelt és a tényleges infláció közötti különbségre.

4.2.3 Azok a fogyasztók, akik a régi nemzeti valutákra átszámolják az egyes termékek euróban megadott árát, melyet meg kívánnak vásárolni, az euró bevezetése előtti árhoz viszonyítanak. Ezek a fogyasztók a régi árakon keresztül ítélik meg a helyzetet, amelyeknek az infláció miatt ugyanakkor már nincs aktualitásuk ⁽³⁾.

4.2.4 Meg kell jegyezni továbbá azt is, hogy sok fogyasztó – sőt, akár egyes elemző – igen gyakran összekeveri a vásárlóerő alakulását és az életszínvonallal kapcsolatos növekvő elvárásokat. Márpedig számos mutató arra enged következtetni, hogy a gyakori technológiai változások, az újonnan megjelenő termékek és szolgáltatások (amelyek hajlamosak a szokványos fogyasztási módokhoz hozzáadódni), az egyre kifinomultabb marketing technikák és a társadalmi nyomás által diktált fogyasztási sztenderdek egyre erősebben stimulálják az életszínvonallal kapcsolatos elvárásokat. Márpedig például egy GPS megvásárlása, amely egy új fogyasztási forma, vagy éppen a zöldségek helyett az előre megmosott és előkészített zöldségek vásárlása azt az érzést keltik, hogy csökken a vásárlóerő, holott ezek csupán a jövedelem emelkedésénél gyorsabban növekvő elvárásoknak a háztartások költségvetésére gyakorolt nyomását jelzik.

4.3 Módszertani magyarázatok

4.3.1 Nem áll szándékunkban vitatni a HICP hitelességét, amely a nemzeti statisztikai intézetek több mint 700 reprezentatív termékkel és szolgáltatással kapcsolatos havi megfigyeléseinek és méréseinek alapul, azaz körülbelül 180.000 eladási ponton havonta elvégzett mintegy 1,7 millió megfigyelést összegez.

4.3.2 Azonban helyénvaló emlékeztetni arra, hogy a harmonizált fogyasztói árindex bizonyos konvenciókon nyugszik, különösen (1) a kosárelemként szolgáló és a mutató összetételében szereplő termékek és szolgáltatások kiválasztása, valamint (2) az egyes termékek és szolgáltatások súlyozása tekintetében.

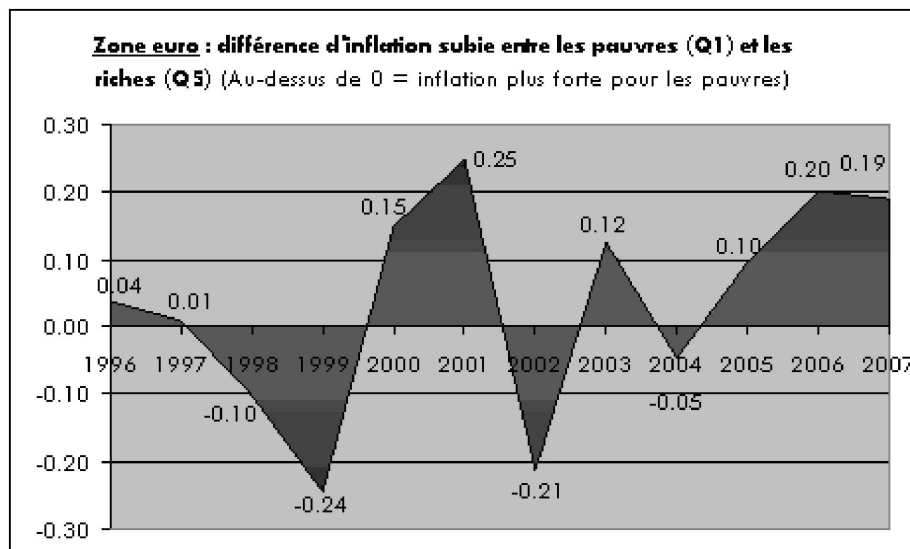
4.3.3 Ugyanakkor, ahogy a táblázat is mutatja, a háztartások kiadásainak struktúrája a jövedelmeknek megfelelően ingadozik. A legerősebb ingadozások a valós lakhatási kiadások tekintetében mutatkoznak, amelyek a háztartások legkevésbé jómódú 20 %-a esetében ötször súlyosabb kiadástérheket jelent, mint a leggazdagabb 20 % esetében. E különbség magyarázata az, hogy az utóbbiak egyszerűen tulajdonosai és bérlői lakásuknak. Ezért az ingatlanárak alakulását is máshogyan észlelik. A legszegényebb háztartások egyúttal 81 %-kal többet fordítanak jövedelmükből élelmiszerek és alkoholmentes italok vásárlására, ami miatt sokkal érzékenyebbek az élelmiszerek világszerte emelkedésére. A gazdagabb háztartások 67 %-kal többet fordítanak az első ötödésznél új gépjárművek vásárlására. Mivel a 2000–2008 közötti időszakban az új gépjárművek ára jóval lassabban emelkedett, mint a HICP, ezek a családok erősen megérik a pozitív változást.

⁽³⁾ 2002 végén szeretnék vásárolni egy gépjárművet, és emlékszem, hogy egy évvel korábban 100-ba került volna. Ma tehát a 100-at veszem viszonyításnak, bár azóta a HICP által mért infláció értéke 2,2 volt, tehát a viszonyítási árnak nem 100-nak, hanem 102,2-nek kellene lennie. Ha a tervet 2007-ben valósítom meg, az eltérés még nagyobb lesz, hiszen az ár ekkor már 114!

Euróövezet – HICP= 1000 (év: 2005)	Éves átlagos növekedés % (2000–2008; HICP = 2,3)	1. ötödrész	5. ötödrész	Különbség 1-5. ötödrész	Átlagos fogyasztási kiadások (VEP)	Súly a HICP-n belül	Különbség
cp01 Élelmiszer termékek és alkoholmentes italok	2,5	195	108	80,6	143,3	154,91	11,6
cp02 Alkoholtartalmú italok, dohánytermékek és narkoti- kumok	4,1	29	17	70,6	21,4	40,71	19,3
cp03 Ruházati cikkek és lábbelik	1,4	54	62	-12,9	60,3	74,20	13,9
cp04 Lakhatás, víz, villamos energia és egyéb üzema- nyagok	3,1	325	251	29,5	278,9	150,50	-128,4
Ebből: cp041 Valós lakbérek	1,9	134	24	458,3	53,8	63,50	9,7
cp042 A lakhatásra kirótt költségek	-	106	151	-29,8	143,9		-
cp05 Bútorok, háztartási berendezések és mindennapi háztartási kellékek	1,3	41	69	-40,6	56,8	76,5	19,7
cp06 Egészségügy	2,5	31	42	-26,2	35,7	41,67	5,9
cp07 Közlekedés	2,8	92	146	-37,0	125,6	153,31	27,7
Ebből: cp071 Gépjárművásárlások	1,2	23	70	-67,1	48,1	47,93	-0,1
cp08 Kommunikáció	-2,7	37	24	54,2	28,6	29,19	0,6
cp09 Szabadidő és kultúra	0,6	64	90	-28,9	83,0	94,66	11,7
cp10 Oktatás	4,0	7	10	-30,0	8,7	9,49	0,8
cp11 Szállodák, kávéházak és éttermek	3,2	42	67	-37,3	55,2	93,19	38,0
cp12 Egyéb termékek és szolgáltatások	2,3	85	113	-24,8	102,5	81,67	-20,8
Ebből: cp121 Személyes ellátás	1,9	27	25	8,0	26,1	26,36	0,2
cp125 Biztosítások	2,5	44	63	-30,2	55,2	18,60	-36,6

Forrás: Eurostat; saját számítások

4.3.3.1 A következő táblázat az inflációk hatását mutatja be a két szélső jövedelemszinten lévő csoportra, fogyasztási profiljuk alapján, bemutatva az 1996 óta észlelt eltéréseket. Az utóbbi 12 évben a legszegényebeket sújtó infláció 6 alkalommal magasabb volt a gazdagokat sújtónál, míg ennek ellenkezője 3 alkalommal volt megfigyelhető. 3 évben nem volt szignifikáns különbség.

4.3.3.2 A fenti strukturális hatáson túlmenően úgy tűnik, hogy az élelmiszeripari alapanyagok árának növekedésekor a legszegényebb háztartások, amelyek az olcsóbb termékeket választják illetve a diszkont élelmiszer-áruházakban vásárolnak be, erőteljesebben megérzik ezt a hatást, mivel e termékek esetében az élelmiszerek árában nagyobb az alapanyagok részesedése (hiszen ezzel szemben a csomagolási, marketing, stb. költségek része csekélyebb).

4.3.3.3 A legszegényebb háztartások az áremelkedések költségvetésükre gyakorolt hatásait nem tudják enyhíteni, mivel megtakarításaik mértéke általában csekély, nehezebben férnek hozzá hitelekhez és könnyen kerülhetnek a nagyfokú eladósodás csapdájába.

4.3.3.4 Ez a megállapítás a tagállamok szintjén is helytálló, mivel, ahogyan az a lentebbi táblázatból is látszik, a háztartások a földrajzi adottságoktól (a sziget jelleg magasabb szállítási költségeihez vezet), szociális-gazdasági fejlettségüktől (a román és bolgár családok a többi országhoz képest háromszor többet költenek élelmiszerekre) stb. függően jövedelmük különböző részeit különböző javakra és szolgáltatásokra fordítják. A két utolsó oszlop azt mutatja, hogy az egyes kiadások mennyire homogének az országcsoportokon, illetve az euróövezeten belül (minél kisebb a változási együttható, annál nagyobb a homogenitás). Míg az euróövezeten belül az országok erős hasonlóságokat mutatnak, a többi országcsoport esetében ez kevésbé jellemző. Ez mutatja a HICP korlátait, amely, mivel kizárólag átlagértékeken alapul, eleve nem képes tükrözni az országok különböző helyzetét. Ezt a következtetést az euróövezethez csatlakozó országoknak nem szabad alábecsülniük a pénz-ügypolitikai és az inflációra gyakorolt hatások miatt.

	Euróövezet (kivéve Luxemburg)	3 régi tagállam az euróövezeten kívül	Új, euróövezeten kívüli tagállamok (Ciprus, Málta és Szlovénia kivételével)	Ciprus, Málta	Bulgária és Románia	Változási együttható a csoportok között	Változási együttható az euróövezeten belül
Lakhatás, víz, villamos energia és egyéb üzem- anyagok	26,11	30,57	22,86	15,33	25,15	0,23	0,10
Élelmiszer termékek és alkoholmentes italok	14,24	11,06	25,85	18,17	37,88	0,50	0,18
Közlekedés	12,94	13,82	10,22	15,60	5,73	0,33	0,16

	Euróövezet (kivéve Luxem- burg)	3 régi tagállam az euróövezeten kívül	Új, euróövezeten kívüli tagál- lamok (Ciprus, Málta és Szlovénia kivéte- lével)	Ciprus, Málta	Bulgária és Románia	Változási együttható a csoportok között	Változási együttható az euróövezeten belül
Egyéb termékek és szolgál- tatások	10,14	7,65	6,25	6,89	3,07	0,38	0,29
Szabadidő és kultúra	8,65	12,33	6,98	8,02	3,54	0,40	0,32
Szállodák, kávéházak és éttermek	6,21	5,27	3,97	7,68	2,34	0,40	0,35
Alkoholtartalmú italok, dohánytermékek és narko- tikumok	2,61	2,56	3,05	2,32	4,78	0,32	0,40
Bútorok, háztartási beren- dezések és mindennapi háztartási kellékek	5,77	6,34	5,00	8,30	3,39	0,31	0,13
Ruházati cikkek és lábbelik	5,70	4,92	6,02	8,04	4,66	0,23	0,21
Egészségügy	3,53	2,12	3,54	3,89	4,07	0,22	0,44
Kommunikáció	3,06	2,73	5,21	3,16	4,72	0,29	0,17
Oktatás	1,05	0,63	1,05	2,59	0,66	0,68	0,61

Megjegyzés: a luxemburgi adatok nem állnak rendelkezésre

4.3.4 Hasonlóképpen olykor jelentős különbség mutatkozik a fogyasztási kiadások átlagos struktúrája és az egyes kosárelemek HICP-n belüli súlyozásának módja között. Így például az euróövezet háztartásai átlagosan jövedelmük 27,5 %-át költötték lakbérre, vízre és energiára, miközben ez a tényező csak 16,3 %-os súllyal szerepel a HICP-ben. Hasonlóan alul-súlyozott az egészségügy és a biztosítás is. Ezzel szemben a HICP a valóságnál nagyobb súlyt tulajdonít az élelmiszereknek, a közlekedésnek és a „szállodák, éttermek és kávéházak” tételnek.

Kelt, Brüsszelben, 2008. július 9-én.

az Európai Gazdasági és Szociális
Bizottság
elnöke
Dimitris DIMITRIADIS